

Ramon X. ROSSELLÓ, *Anàlisi de l'obra teatral (Teoria i pràctica)*, València/Barcelona, IIFV/PAM, 1999, pròleg d'Antoni Tordera, 256 pp.

Començaré recordant que la producció de textos teòrics sobre la dramaturgia catalana ha estat fins ara –i lamentablement continua sent– una excepció en els estudis “acadèmics” o reglats de filologia catalana. Les diferents línies de recerca desenvolupades pels departaments universitaris d'aquesta disciplina, en general, tradicionalment han considerat que l'heterogeneïtat dels interrogants que afecten el signe teatral, les relacions entre text dramàtic i text espectacular, o les relacions, incòmodes, que sempre es donen quan es parla de “literatura” i “teatre”, no són tasques pròpiament “filològiques”, sinó que quedaven dins del món de les disciplines de teoria de la literatura o, més específicament, dels ensenyaments teatrals, llegiu Institut del Teatre i *free lances*.

Si el comentari el reduïm al context del País Valencià, tindrem una idea molt clara si diem que l'atenció que els diversos departaments de filologia catalana dediquen al teatre (assignatures específiques, espai que ocupa en els programes de curs de l'àrea de literatura o línies de recerca) és irrisòria. A més, cal dir que, mancats d'una tradició d'estudis dramàtics, des de la publicació de l'obra de Manuel Sanchis Guarner, *Els fonaments del teatre valencià modern, 1845-1874* (1980), els diferents estudis que aquests centres han desenvolupat s'han centrat exclusivament en la història del teatre, amb l'element afegit que, després de Sanchis i durant anys, la major part dels estudis sobre la història del teatre –en concret el valencià– han estat realitzats o esperonats pel professor Josep Lluís Sirera, investigador alié als estudis “reglats” de filologia catalana. Deixe de banda la recerca, poca o molta, feta des de fora de l'àmbit universitari per autors tan significatius com Ricard Blasco o Caterina Solà, entre altres.

En aquest context tan migrat, caracteritzat, com acabe d'apuntar, per una manca de tradició i d'interés, crida poderosament l'atenció l'aparició d'una obra com la de Ramon Roselló, *Anàlisi de l'obra teatral (teoria i pràctica)*, que va més enllà de la història del teatre, per introduir-se en el camp de la teoria i l'anàlisi dels diferents elements que integren l'obra dramàtica. Cal avançar que els resultats que n'obté són francament òptims per a tots aquells que ens interessem pel teatre o per la comprensió de l'estructuració i funció dels components que l'integren.

Roselló és professor titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València-Estudi General, on es va doctorar amb una tesi sobre el teatre de Manuel de Pedrolo. Després de diversos estudis sobre el teatre contemporani, ara ens ofereix aquest volum, no amb una voluntat teòrica, si no més bé pràctica, com a eina instrumental per a la docència, com a instrument d'aproximació per a qualsevol persona interessada en l'anàlisi de la literatura dramàtica.

El mateix autor, en la introducció de l'obra, ens adverteix que no ha tractat de fer un “estat de la qüestió” sobre les diverses línies metodològiques d'aproximació al fet teatral, sinó que l'ha animat sempre un esperit de síntesi entre els diferents posicionaments teòrics, a fi de poder oferir una metodologia d'anàlisi dramàtica coherent i a l'abast d'un públic lector heterogeni. En aquest punt vull remarcar l'esforç de Roselló que, partint d'una base d'aproximació semiòtica, intenta fer-la compatible amb altres reflexions metodològiques, amb la finalitat de ser clar i precís a l'hora de delimitar punts d'interés, definir conceptes teòrics, posar-hi exemples, etc., evitant sempre que el lector es perdi en els viarans de la terminologia gremial. I sempre amb el reconeixement explícit que l'obra s'ocupa, fonamentalment, del text dramàtic i, més col·lateralment, de l'espectacle.

Amb aquest intenció, el llibre s'estructura en dues parts. La primera, la més extensa, és una bona aproximació al fet teatral, al llarg de la qual Roselló, que pren com a punt de partida la reflexió sobre la mateixa concepció de

teatre a través de diferents enfocaments, passa revista als elements que constitueixen el teatre: l'emissor, el text, el receptor, l'espai i el temps. En aquest punt, i a partir de la classificació de T. Kowzan, analitza els elements "expressius" de l'obra teatral: els objectes, el moviment i la paraula. En aquest darrer punt trobem una bona síntesi de dos elements bàsics com són el monòleg i el diàleg dramàtics.

Un interès particular tenen els apartats 6 (l'organització dels materials expressius), 7 (elements de la ficció i la seua construcció teatral) i 8 (el text dramàtic). El primer, per l'encertat tractament i descripció de les concurrències, i la llarga reflexió sobre la seqüència dramàtica, un concepte (el de les diverses unitats sintagmàtiques que es poden distingir en el discurs teatral) a partir del qual Rosselló, tot partint de les idees d'A. Ubersfeld, exposa amb claredat els diversos tipus de seqüències que es donen en l'obra teatral. Cal recordar que aquest és un concepte que ha fet molta fortuna en el teatre contemporani, i es important per a analitzar la construcció dramàtica de qualsevol obra. El punt set és el que s'ocupa de l'espai ficcional i espai escènic, temps personatges i acció, punts que interrelaciona amb coherència i productivitat quant a la proposta d'anàlisi concretada després.

El capítol 8 tracta dels elements inherents al *text* dramàtic, parlaments i didascàlies. Cal remarcar ací dues qüestions. La primera, el repàs que fa de la tipologia de les acotacions, en la qual té en compte, tant les dels textos dramàtics concebuts originàriament com a tals, com d'aquells altres que són el resultat-testimoni d'un espectacle teatral, per exemple, els textos dramàtics editats a partir dels muntatges de companyies com Els Joglars o altres. La segona, l'interès que té no oblidar la diferenciació en tot text dramàtic entre el text i el paratext.

Cal dir que, al llarg de tota aquesta primera part, dedicada –com ja he apuntat– a la fixació del marc teòrics, l'autor, alhora que ens dona la definició teòrica, l'acompanya de nombrosos exemples trets del teatre dramàtic català. Les mostres proposades són ben diverses ja que van des del segle XVI, *La Vesita*, al XX, Boadella, Cunillé o Baulenas. Aquesta exemplificació amb textos de la pròpia tradició, crec, facilita en gran mesura la comprensió dels elements d'anàlisi per a un públic heterogeni i no necessàriament iniciat en la teoria dramàtica.

La segona part de l'obra es divideix en dos capítols. El primer és una proposta d'anàlisi de textos dramàtics, en la qual, a partir de tota la revisió i la definició dels elements que estructuren l'obra dramàtica, concreta gradualment la seua proposta d'anàlisi, una metodologia que, malgrat que és pensada en base a un text dramàtic, també té en compte el/s possible/s text/os espectacular/s d'aquest. És interessant de remarcar ací la proposta terminològica que Rosselló ens fa, a partir de K. Spang, quant a la necessitat de precisar els *buits* i els *desnivells*, a l'hora de posar en relació el text i la seua representació.

El capítol final és l'aplicació d'aquest mètode d'anàlisi a una obra dramàtica agafada del teatre contemporani: *El verí del teatre*, de Rodolf Sirera. En l'anàlisi d'aquesta peça, Rosselló també té en compte un dels darrers muntatges del text adoptat com a model, fet que transcendeix la simple anàlisi, alhora que ajuda a la comprensió del text de Sirera. Crec que l'anàlisi és ben suggerent i rigorosa, i el resultat evidencia la utilitat i la "productivitat" de la proposta de Rosselló.

No obstant això, potser no hi hauria estat de més que aquesta aplicació anara acompanyada d'una altra, efectuada sobre un text no muntat recentment o del qual no es tinga excessiva informació extratextual. Posem per cas, una *Tragicomèdia...* de Fontanella, una *Rosaura* de Ramis, una paròdia de Soler o una *Judith de Welp* de Guimerà. Em pense que s'hi hauria apreciat millor encara l'interès i les possibilitats de l'obra que ens ocupa.

L'obra es complementa amb dues bibliografies: una de teòrica, que dona una bona idea dels autors i referències teòriques tingudes en compte; i l'altra, dels autors i textos dramàtics que ha fet servir per a exemplificar els conceptes teòrics que ha fet servir al llarg de l'exposició. I es tanca amb un útil índex temàtic que permet localitzar

ràpidament qualsevol dels temes tractats en els diferents capítols de la monografia: acció, buit, diàleg, escena, microespai, paratext, pausa, prosceni, seqüència, tempo, utillatge o veu.

Totes les característiques que acabe d'exposar evidencien, crec que a bastament, que ens trobem davant d'una obra realment interessant i suggerent. Pel coneixement de les aportacions més recents a l'estudi del fet teatral, per l'esforç de síntesi de diverses metodologies d'estudi de l'obra dramàtica, per la claredat amb què són explicats els conceptes de l'anàlisi teatral i per la proposta d'anàlisi resultant, és una obra a tenir ben present en qualsevol acostament al teatre. És més, espere i confie que serà l'inici d'una línia de recerca que fins ara rarament s'havia donat en els estudis reglats de filologia catalana.

BIEL SANSANO
Universitat d'Alacant

Mercè LORENTE, Núria ALTURO, Emili BOIX, Maria-Rosa LLORET i Lluís PAYRATÓ (a cura de), *La gramàtica en l'estudi de la variació*, Barcelona, 2001, PPU.

La gramàtica en l'estudi de la variació és un recull que aplega una bona part dels treballs presentats al 5è i 6è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona, els anys 1997 i 1998. El denominador comú d'aquests treballs és l'èmfasi en la interrelació entre els diferents nivells gramaticals, perspectiva que trenca amb la visió compartimentada de la gramàtica present en una bona part dels models lingüístics actuals. També es troba més o menys present en els diferents treballs la relació entre gramàtica i context.

L'obra es divideix en dues parts; una primera on es recullen els treballs del 5è col·loqui, dedicat a la variació lingüística, i una segona que aplega els treballs del 6è col·loqui, que se centrava en els aspectes de significat. Des de models lingüístics diferents, els treballs de la primera part s'apropen a fenòmens lingüístics fonològics, com l'entonació o l'estructura sil·làbica; pragmaticodiscursius, com el valor informatiu dels constituents oracionals, i (morfo)sintàctics, com la gramaticalització d'algunes categories lèxiques en categories gramaticals o l'estructura sintàctica de les oracions interrogatives. Sens dubte, el treball més tangencial d'aquesta primera part és el dedicat a les oracions interrogatives, «L'adquisició de la sintaxi: preguntes d'infants per als lingüistes», ja que es tracta d'una reflexió de tipus metodològic sobre la necessitat de contrastar les hipòtesis lingüístiques (en aquest cas, les chomskyanes) amb les dades que ens proporciona l'adquisició de la sintaxi per part dels nens. D'acord amb Joana Rosselló, autora del treball, el procés d'adquisició de les interrogatives parcials en anglès proporciona dades reals que permeten corroborar o qüestionar els processos gramaticals descrits per la lingüística generativa per a aquest tipus de construccions, com ara el moviment de l'interrogatiu o la inversió del subjecte.

Els treballs restants se centren en la diversitat lingüística amb objectius ben diversos: el d'Enric Vallduví, «El component informatiu i l'estructura dels enunciat», centrat en el valor informatiu dels constituents oracionals, posa l'èmfasi en el que hi ha per damunt de la variació tipològica i ens mostra que, malgrat la diversitat dels mecanismes utilitzats en l'expressió de les categories de tema (o rerefons) i rema, hi ha uns principis comuns. Així, partint de llengües estructuralment molt diferents, com el català, l'anglès i el turc, es mostra que totes tres comparteixen uns principis comuns: el rema s'expressa de forma canònica, és a dir, no té cap marca estructural específica, i el tema es manifesta de forma no canònica i presenta una marca estructural particular: una marca sintàctica en català (la posició), una marca prosòdica en anglès (l'entonació) i una marca sintàctica i prosòdica en turc.